

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

DE || LIBERTATE || CHRISTIANA ||

Lensaeus, Johannes

Antverpiae, 1590

Capvt VIII. Quamquam ad interiorem religionem cogi voluntas non poßit, tamen cohiberi ab impietatis exercitiis, & ad exteriora quædam religionis exercitia cogi non inutiliter homines posse.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46059](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46059)

quia videlicet nunc foris per flagella tundimur, ut in-
 tus in templum Dei postmodum sine disciplina per-
 cussione disponamur. quatenus quicquid est in nobis
 superfluum, modò percussio relectet: & tunc sola nos
 in aedificio concordia charitatis liget. Haecenus diuus
 Gregorius. Meminisse autè debueras & alterius aedi-
 ficationis, qua postea Hierusalem instaurata est. magis
 enim ea res corruptarum per hæreses Ecclesiarum in-
 stauracionem adumbravit. Quinam autè ille instau-
 randi modus? Media (inquit) pars iuuenum eorum
 faciebat opus, & media parata erat ad bellū, & lancea,
 & scuta, & arcus, & lorice, & principes post eos in omni
 domo Iuda aedificantium in muro, & portatium one-
 ra, & imponentium. Vna manu sua faciebat opus, &
 altera tenebat gladium. aedificantium enim vnusquis-
 que gladio erat accinctus renes. Vbi præter verbi Dei
 gladium, quo quisque aedificatium erat accinctus, alia
 quoque præsidia omnis generis, ad Ecclesie defensio-
 nem necessaria non inuitus accepero.

CAPVT VIII.

*Quamquam ad interiorē religionem cogi voluntas non
 possit, tamen cohiberi ab impietatis exercitiis,
 & ad exteriora quadam religionis exer-
 citia cogi non inutiliter homines posse.*

PORRO libera fides est, ut dicis; neque necessita-
 tis, sed voluntatis res est, quemadmodum habet
 Ambrosij commentarius. Quis enim est, qui quem-
 quam salubriter credere posse putet inuitum? Ideoque
 si quis dominandi vitio vim adhibens, vel inuitos &
 coactos in interiore illa animi religione continere co-
 netur, fallitur omnino. Neque enim ut pedibus pro-
 gredi, ita etiam credere & amare possumus inuiti. ve-
 rissimeque Lactantius ait, nihil esse tam voluntarium,
 quam

quàm religionem: in qua si animus sacrificantis auer-
sus est, iam sublata, iam nulla est. Sed adhibetur tamē
metus interdum, qui, iuuante Deo, volūtarios efficiat,
qui pigros extimulet, qui noxia vincula rumpat, qui
cogat salutē suā maturē prospicere, qui seriō discuti
faciat causam eam, propter quam metus infertur. Si
enim vel ad suscipiendam, vel ad retinendam animo
firmiūs pietatem nihil timor conduceret; non ille in-
cussus esset morte Ananiæ & Sapphiræ; non spiritus
seruitutis in timore præcessisset, qui liberam introdu-
ceret charitatem, per quam filij clamant, Abba Pater.
Istoque modo cogi posse homines ad fidem atque iu-
sticiam, non est ambigendum. Putas enim, vt diui Au-
gustini te verbis alloquar, neminem debere cogi ad
iusticiam, cū legas patrem familias dixisse seruis:
Quosunque inueneritis, cogite intrare? cū legas
etiam ipsum primò Saulum, postea Paulum, ad co-
gnoscendam & tenendam veritatem, magna violentia
Christi cogentis esse compulsū? Ideoque, vt idem
scribit epistola quinquagesima, Theodosius Impera-
tor religiosus & pius, cognita Circumcellionum sæui-
tia in Dei maximè Sacerdotes, maluit piissimis legi-
bus, illius impietatis errorem omnino corrigere, & eos
qui contra Christum Christi signa portarent, ad vni-
tatem Catholicam terrendo & coercendo redigere,
quàm sæuendi tantummodo auferre licentiam, &
errandi & pereundi relinquere. Est interim verissimū,
dum solus vrget animum metus, veram nō posse esse
religionem, sicuti nec iusticiam veram, ideoque sicuti
valde aberraret à vero, qui iusticiam putaret esse in ijs
officiis quæ extorquentur ab inuito: ita & is qui in
eiusmodi operibus censeret positam esse religionem.
Ex quibus illa intelligi possunt Tertulliani ad Scapu-
lam, quem nobis obijcis: Religionis non est cogere re-
ligionem, quæ sponte suscipi debeat, non vi; cū &

Cap. 10.

hostiæ ab animo lubenti expostulentur. Et illud Lactantij, libro quinto, cui de iustitia titulus est: Non est opus vi & iniuria, quia religio cogi non potest. His enim illi verbis id tantum significant, neminem cogi posse ad interiorē & veracem Dei cultum, tanquam ea queat esse religio, quæ deferatur ab inuito. Qua in re peccabat Gentilitas, quæ sacrificia impia supplicijs extorquebat, nec considerabat gratum esse hoc dijs non posse, quod non voluntatis offerret deuotio, sed animo abhorrente, sola manus exhiberet. Vnde Tertullianus subiungens, ita inquit: Et si nos compuleritis ad sacrificandum, nihil præstabitis dijs vestris. ab inuitis enim sacrificia non desiderabunt: nos autem ad religionem neminem sic cogi volumus, quoniam religiosus esse, coactus & inuitus nemo potest, resque ea omnino per seipsam impossibilis est. Nemo enim ad amorem cogi, aut spem, aut fidem, aut deuotionem potest: quod harum rerum ea sit ratio & natura, vt nisi à volentibus & cupientibus præstari nõ possint. Quare non religionis est, sed magnę dementiæ, religionem cogere, quæ per rerum naturam cogi nequit. Verum tamen si religionem non cogimus, sacrilegia interim, quæ contra eam fiunt, punienda iudicamus: multumque ista differunt, ad certam quampiam cogere religionem ac fidem, & noxij erroris exercitijs nullam in Republica tribuere libertatem. Deinde, quamuis ad interiorē illam pietatem, vbi propriè fides atque religio est, cogi voluntas non possit: tamen ad exercitia quadam veræ religionis cogi quis potest, quæ, etsi aliquamdiu facit inuitus, potest tamen eo sensim perducere, vt lubens faciat. Neque hinc nobis Tertullianus & Lactantius aduersantur, qui Gentiles reprehendunt, quod ad impia sacrificia compellerent. quippe in illis cum fierent ab inuitis, neque mens falsis dijs grata esse poterat offerentis, & quod agebatur, per seipsum erat

erat impium. At in his Ecclesiæ sanctis exercitijs, licet mens agentis solo pœnæ metu displiceat; tamen opus quod agitur, per seipsum bonum, potest vtilem consuetudinē inducere. Neque enim, si qui sunt qui bona quædam inuiti, & eam ob rem non bene faciunt, dicendum ijs est, vt ea non faciant: immo verò vt bonam teneant consuetudinem, erunt adhortandi. Discant enim paulatim lubentes facere, quod prius inuiti grauatimque faciebant. Idcirco beatus Augustinus, timoris seruilis vtilitatem ostendens, ad introducendam iustitiam, seu charitatem, quæ liberos facit, ita scriptū reliquit sermone decimotertio de verbis Apostoli: Qui adhuc ideo bene agit, quia pœnam timet, Deum non amat; nondum est inter filios. vtinam tamen vel pœnam timeat! Timor seruus est, charitas libera est: & vt sic dicamus, timor seruus est charitatis. ne possideat diabolus cor tuum, præcedat seruus in corde tuo, & seruet dominæ venturæ locum. Fac, fac, vel timore pœnæ, si nondum potes amore iustitiæ, veniet dominus, & seruus abscedit: quia consummata charitas foras mittit timorem. Sic Augustinus. Quæuis igitur ad ea quæ per se ipsa vitiosa sunt, neque bene fieri vnquam possunt, cuiusmodi est sacrificare idolis, nemo cogendus sit: at tamen ad ea quæ rectè & piè fieri possunt, utilis est interdum ipsa compulsio. velut ad ieiunandum Ecclesiæ more, ad abstinendum ab opere seruili Festis & Dominicis diebus, ad piarum institutionum & scholarum frequentationem, ad decimarum persolutionem, aliaque eiusmodi, quæ in Ecclesia Christiana fieri solita sunt. In quibus bonis exsequendis, etsi non ab omnibus proficietur eò, vt tandem illa ipsa quæ prius inuiti fecerant, lubentes religioleque faciant; tamen & ille quorundam erit ex consuetudine fructus, cum ad eam præsertim doctrina & adhortatio salutatis accesserit: & ceteri qui permanebunt

nebunt duriores, successores saltem suos & filios, qui in Ecclesiæ gremio erudientur, habitui sunt molliores. Quod ipsum & in Hebræis affligendis compellēdisque aliquando spectauit diuus Gregorius; vt videre est libro quarto Registri, epistola sexta, vbi suadet illorum possessiones imminui, quo sic adducerentur ad Christum. Quia etsi ipsi (inquit) minùs fideliter veniant; hi tamen qui de ijs nati fuerint, fidelius baptizantur: aut ipsos ergo, inquit, aut illorum filios lacramur. Et Carolum Magnum pientissimum Imperatorem, propagandæque religionis studiosissimum, hæc eadem induxit consideratio, vt Saxonibus bellum indiceret; belloque subiugatos, efficeret omniratione Christianos.

Nota Lector,

Duobus modis intelligi posse coactionem ad fidem: vno, vt proposito, Ad, significationem habeat rei cum coactione coniuncta. Sed nemo cogitur ad fidem, quia nemo coactus credit, quamuis possit aliquid quod ad religionis exercitium pertineat, coactus facere. Alio modo, vt coactionis finem, seu compellentis intentionem significet. Sic rectissime docetur cogi aliquos ad fidem, quia panarum minis agitur hoc, vt vera fides animo recipiatur, vexatione intellectus dante. Hoc modo hæretici & schismatici compelluntur intrare, qui in vias & sepes abierant, sicuti apud Lucam cap. 14. tertio demum loco atque ordine vocatorum, seruo legitur esse mandatum. Sic enim iure coguntur tenere quod semel susceperunt, & implere quod promiserunt. At infideles qui nunquam intrarunt, quamuis reneantur proposita sibi prædicationi Euangelij obedire, non tamen directe ad eam suscipiendam cogi possunt, vt qui in eo neque Ecclesiæ subiecti sint, neque Principibus Christianis. indirectè tamen possunt per iusta grauamina qua illis, in quantum principibus obnoxij sint, imponantur præ aliis. Eaq; ratione conciliabuntur Decretum Theletani 4. Canone 55. De Iudeis infidelibus non cogendis, & Gregorij, De grauandis, quod hic memoratur.

CAPVT